

Beleid gebruik DUS-materiaal: Eigendom en gebruik van DUS-monsters en van DNA van DUS-monsters gedurende en na afloop van het DUS-onderzoek vanaf 1 januari 2025

1. Inleiding

Zoals de veredeling in ontwikkeling is, zo volgt het DUS-onderzoek deze ontwikkelingen en past het zich voortdurend aan. Nieuwe vragen en uitdagingen dienen zich aan en nieuwe technieken worden toegepast om de kwaliteit van het DUS-onderzoek te garanderen en te verbeteren. Het is in het belang van de aanvrager om duidelijk te zijn over het gebruik van zijn materiaal tijdens en na afloop van het DUS-onderzoek.

Aan de hand van een voorstel van Naktuinbouw en na overleg met het bedrijfsleven is door de Raad voor plantenrassen (de Raad) het volgende beleid vastgesteld. Dit beleid is tot stand gekomen na raadpleging van de aanvragers. Het beleid zal nadat het is vastgesteld, worden bekendgemaakt en worden gepubliceerd op de website en in de Gazette van de Raad.

2. Huidige status van beleid over eigendom en gebruik van DUS-materiaal op nationaal en internationaal niveau

UPOV

Binnen de UPOV zijn nauwelijks heldere regels te vinden over eigendom en gebruik van DUS-monsters. Art. 12 van de UPOV '91 conventie meldt alleen:

Examination of the application. "Any decision to grant a breeder's right shall require an examination for compliance with the conditions under Article 5 to Article 9. During the examination, the authority may grow the variety or conduct other necessary tests, cause the growing of the variety or the conducting of other necessary tests, or consider the results of growing tests or other trials which have already been conducted. For the purposes of examination, the authority may require the breeder to furnish all the necessary information, documents or material."

In het UPOV TGP-document wordt het hieronder genoemde CPVO policy document als voorbeeld gegeven voor het omgaan met DUS-materiaal.

CPVO

Het CPVO heeft meer vastgelegd in de CPVO Policy on the status of plant material used for DUS testing purposes: [CPVO Policy on the Status of Plant Material submitted for DUS testing purposes | CPVO](#)

Verderop in dit document worden de onderwerpen uit het CPVO-beleid behandeld.

Nederland - Raad voor Plantenrassen

In Nederland is de status als volgt:

Voor het eigendom van het DUS-monster geldt:

- De aanvrager/veredelaar is en blijft eigenaar van het DUS-monster tijdens en na het DUS-onderzoek.
- De Raad voor Plantenrassen krijgt de beschikking over het DUS-monster om hiermee het DUS-onderzoek uit te (laten) voeren, en
- Naktuinbouw beheert het DUS-monster.

Met betrekking tot het gebruik van het DUS-monster in het kader van het DUS-onderzoek volgt Nederland het CPVO-beleid.

3. Het CPVO-beleid

In dit beleidsdocument wordt onder “materiaal” ook verstaan een DNA-monster van het materiaal dat wordt genomen door een onderzoeksstation voor DUS-doeleinden. Met onderzoeksstation wordt bedoeld een entrusted onderzoeksstation (als zodanig aangewezen door de A.C. van het CPVO).

Beleid gebruik DUS materiaal van het CPVO

1.1 Wat moet een onderzoeksstation doen met plantmateriaal als de aanvraag wordt ingetrokken of afgewezen?

1.1. Het onderzoeksstation moet het materiaal vernietigen of terugsturen naar de aanvrager.

1.2. Als het ras algemeen bekend is, mag het onderzoeksstation het materiaal in zijn referentiecollectie bewaren.

2. Mag een onderzoeksstation het materiaal opsturen naar:

2.1 Naar een ander onderzoeksstation?

2.1.1 Ja, op verzoek stuurt een onderzoeksstation materiaal door naar een ander onderzoeksstation.

2.1.2 Als het materiaal uit ouderlijnen bestaat of informatie over hybride formules zou onthullen, dient het examenbureau de rechthebbende te informeren dat het materiaal naar een ander examenbureau is gestuurd.

2.1.3 Het onderzoeksbureau mag het van een ander onderzoeksbureau ontvangen materiaal niet voor andere doeleinden gebruiken dan voor DUS-onderzoek of R&D-projecten tussen onderzoeksbureaus die uitsluitend gericht zijn op het verbeteren van DUS-onderzoek.

Als bij R&D-projecten ter verbetering van DUS-onderzoek een niet-entrusted onderzoeksbureau of een derde betrokken is, is toestemming van de titelhouder vereist. De bepalingen over vertrouwelijkheid en belangenconflicten in de consortiumovereenkomst tussen het CPVO en het onderzoeksbureau zijn van toepassing en worden opgenomen in de consortiumovereenkomst die door de partners van de R&D-projecten wordt ondertekend.

2.1.4 Als het materiaal voor andere dan de onder 2.1.1 - 2.1.3 genoemde doeleinden wordt gebruikt, is toestemming van de rechthebbende vereist. Ook in dat geval zijn de bepalingen over vertrouwelijkheid en belangenconflicten in de consortiumovereenkomst tussen het CPVO en het onderzoeksstation van toepassing.

2.2 Mag een onderzoeksstation het materiaal opsturen aan een niet-entrusted onderzoeksstation of een certificeringsautoriteit of een andere entiteit?

2.2.1 Het onderzoeksstation kan op verzoek enkel materiaal toezenden aan een ander niet-entrusted onderzoeksstation als de toestemming van de rechthebbende werd verkregen en deze toestemming aan dit niet-entrusted onderzoeksstation is meegedeeld.

2.2.2 Het onderzoeksstation mag materiaal op verzoek slechts aan een certificatie-instelling verstrekken als de toestemming van de rechthebbende werd verkregen en deze toestemming is meegedeeld aan de certificatie-instelling.

2.2.3 Het onderzoeksstation mag voorts slechts materiaal verstrekken aan enige andere entiteit als de toestemming van de rechthebbende is verkregen en aan deze andere entiteit is meegedeeld.

3. Wat mag het onderzoeksbureau met het materiaal doen nadat aan het ras een Communautair kwekersrecht is toegekend?

3.1 Als het onderzoeksbureau geen levende referentieverzameling aanhoudt wordt het materiaal vernietigd of teruggestuurd naar de aanvrager.

3.2 Als het onderzoeksbureau een levende referentiecollectie (inclusief DNA-monsters) bijhoudt, moet het materiaal door het onderzoeksbureau worden bewaard.

3.3 Indien het materiaal wordt bewaard, kan het onderzoeksstation op verzoek materiaal overdragen aan een ander onderzoeksstation of aan een niet-entrusted onderzoeksstation onder dezelfde voorwaarden als hiervoor weergegeven in sectie 2.

4. Na afloop van de geldigheidsduur van het communautair plantenras

4.1. Materiaal dat in een referentieverzameling wordt bewaard, moet na het vervallen van een communautair kwekersrecht worden bewaard.

4. Huidig gebruik van DUS-monster (plantmateriaal) in Nederland

De CPVO policy wordt in Nederland toegepast op communautaire aanvragen, maar ook op nationale aanvragen voor kwekersrecht en voor opname in de nationale lijsten. Na afloop van het onderzoek wordt materiaal dat niet wordt opgenomen in een levende referentiecollectie standaard vernietigd, tenzij de aanvrager gevraagd heeft het materiaal terug te sturen. Onder dezelfde voorwaarden worden in het kader van nationale toelating ook DUS-monsters verstrekt aan de certificeringsautoriteiten van andere EU-lidstaten.

In aanvulling op deze regels wordt voor nationale aanvragen het volgende bepaald:

- a) In alle gevallen waarbij DUS-materiaal aan derden verstrekt wordt (zowel in het kader van kwekersrecht, toelating als controle op de verhandeling/certificering) zal de aanvrager/instandhouder hierover geïnformeerd worden.
- b) Daar waar gesproken wordt over “gebruik voor DUS-onderzoek” dient te worden verstaan: alle handelingen die betrekking hebben op het verlenen van kwekersrecht of toelating. Hiermee wordt gebruik voor handhaving van kwekersrecht (inbreukonderzoek) en andere toepassingen uitgesloten.
- c) Bij verzending aan derden zal worden vermeld dat DUS-materiaal uitsluitend voor DUS-doeleinden en/of certificering mag worden gebruikt.

5. Gebruik van beschrijvingen en foto's die op basis van het DUS-monster zijn gemaakt

Als onderdeel van het DUS-onderzoek wordt een rasbeschrijving gemaakt en worden foto's genomen van (onderdelen van) DUS-onderzoeksvelden met daarin aangemelde rassen. Deze rasbeschrijvingen en foto's worden opgeslagen in Naktuinbouw databases en worden geraadpleegd bij het zoeken en selecteren van referentierassen als vergelijkers in DUS-onderzoek. Dergelijke rasbeschrijvingen en foto's zijn – in tegenstelling tot DUS-rapporten - openbaar. Deze openbaarheid wordt zo ingevuld dat rasbeschrijvingen en evt. foto's worden opgenomen in het NRR op de website van de Raad voor Plantenrassen. Een uitzondering hierop vormen de rasbeschrijvingen van ouderlijnen als deze ouderlijnen onderzocht zijn in het kader van onderzoek aan de hybride (b.v. bij maïs). In dit geval zijn de beschrijvingen niet openbaar. Bij publicatie wordt ook de eventuele verwijzing naar kweekhistorie verwijderd.

6. Huidig gebruik van DNA in het DUS-onderzoek in Nederland

Tijdens het DUS-onderzoek wordt in bepaalde gewassen van elk DUS-monster DNA geïsoleerd c.q. (blad)materiaal opgeslagen, waaruit later DNA kan worden geïsoleerd. Het DNA wordt door Naktuinbouw bewaard.

Het DNA van DUS-monsters kan worden gebruikt ter ondersteuning van het DUS-onderzoek:

- Het onderzoek naar individuele kenmerken (b.v. resistenties),
- Het organiseren van de referentiec collecties op basis van DNA-profielen,
- Opname in een referentiec collectie (database) (b.v. aardappel, Phalaenopsis etc.),
- Eventueel onderzoek naar stabiliteit,
- Eventueel onderzoek naar genetische conformiteit als onderbouwing van onvoldoende morfologische verschillen of bij morfologische verschillen waarvan vermoed wordt dat ze niet genetisch zijn maar herkomst-gebaseerd zijn,
- Voor eventuele toekomstige referentie.

7. Gebruik van DNA en DNA-profielen die op basis van het DUS-monster zijn gemaakt

Voor het DNA van de DUS-monsters worden dezelfde regels gehanteerd als voor de DUS-monsters zelf (inclusief de in paragraaf 4 vermelde aanvullingen). De achtergrond hierbij is dat iedereen die het DUS-monster ter beschikking heeft, hier ook zelf het DNA uit kan halen. Analooq aan de morfologische kenmerken van het plantmateriaal worden bij sommige gewassen de genetische kenmerken van het DNA van het DUS-monster onderzocht. In tegenstelling tot de rasbeschrijvingen (zoals onder paragraaf 5 beschreven) zullen dergelijke DNA-kenmerken NIET openbaar worden gemaakt. De Raad voor plantenrassen beschouwt dergelijke informatie als behorend tot bedrijfs- en fabricagegegevens die bedrijfsgeheimen bevatten, omdat DNA-profielen achteraf zijn te herleiden naar specifieke processen of producten. Dit houdt in dat bij eventuele verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur geen DNA-gerelateerde informatie zal worden verstrekt. Ruwe DNA-data of profielen zijn dus niet openbaar of opvraagbaar. Deze data/profielen worden opgenomen in de referentiedatabase van Naktuinbouw.

8. DNA-gebruik na afloop van het DUS-onderzoek

DNA kan niet alleen gebruikt worden tijdens het DUS-onderzoek, maar blijkt ook een goede hulp bij de identificatie van rassen en bij de handhaving van kwekersrecht. Hiermee wordt het kwekersrechtstelsel verstevigd. Bij dit gebruik zijn drie verschillende opties:

8.1 Als onder naam geïdentificeerde standaard die het ras (het DUS-monster) vertegenwoordigt. Hiermee wordt de onbetwistbare link gelegd tussen het object van bescherming en het onderzoeksmateriaal dat gebruikt wordt om bewijs tegen de inbreukpleger te verzamelen. Aangezien dit een gebruik is dat buiten het gebruik voor DUS-doeleinden valt, is hiervoor vooraf toestemming van de rechthebbende nodig. In geval van inbreukbewijs - waarbij de rechthebbende zelf een monster inlevert om te kijken of dit hetzelfde is als de onder zijn naam geïdentificeerde standaard - is dit direct in zijn voordeel. Toestemming zal altijd gegeven worden.

8.2 In geanonimiseerde vorm als achtergrondmonster bij een DNA-vergelijkingstest tussen twee monsters. Hierbij zal een derde een monster inleveren met het verzoek om te controleren/checken of dit monster (al) in de database voorkomt. Voor het overige loopt dit gebruik parallel aan het onder 8.1. genoemde gebruik. Daarnaast gebruik in geanonimiseerde vorm ter bepaling van bijv. genetische drempelwaarden binnen gewassen bij EDV-discussies die in samenwerking met het bedrijfsleven kunnen worden uitgevoerd. Het bedrijfsleven zal worden betrokken bij het bepalen van de drempelwaarden.

Hoewel dit gebruik strikt genomen buiten het gebruik voor DUS-doeleinden valt, is de anonimisering voldoende zekerheid tegen misbruik dat daarmee toestemming van de eigenaar van het DNA-monster niet nodig wordt geacht.

8.3 Als een derde, om welke reden dan ook, een aangeleverd monster wil laten vergelijken met een onder naam geïdentificeerde standaard in de database, kan dit uitsluitend na voorafgaande toestemming van de eigenaar van het betreffende ras (als het DNA-monster hiervan in de database is opgenomen).

9. Gebruik van DNA-data

In het algemeen worden resultaten van het gebruik van DNA voor bijv. resistentietoetsen en databases in de vorm van data (fingerprints etc.) opgeslagen voor mogelijk toekomstig gebruik. Het onderzoeksstation bewaart deze data.

De bewaarde data kunnen gebruikt worden voor diverse doelen. Deze doelen kunnen onderscheiden worden in doelen waarvoor geen toestemming van de eigenaar van het DNA nodig is:

9.1 Gebruik binnen het DUS-onderzoek zoals gebruik in het beheren van referentiecollecties, vergelijk in het kader van stabiliteitsvragen, identiteitscheck op vervangende monsters in levende referentiecollecties. Gebruik buiten het DUS-onderzoek in geanonimiseerde vorm zoals drempelwaardebepaling EDV, gebruik als geanonimiseerde achtergrondmonsters bij vergelijk tussen twee monsters.

En in gebruik waarbij vooraf toestemming nodig is van de eigenaar van het DNA-monster zoals:

9.2 vergelijk van monsters in het kader van mogelijke verwisseling, mogelijke inbreuk, verschaffen aan niet door het CPVO entrusted onderzoekstations etc.

Opgemerkt dient te worden dat op last van een rechtbank de Raad en Naktuinbouw medewerking zullen moeten verschaffen aan in beslagname van materiaal en gegevens.

10. Slotopmerkingen

Omdat nieuwe inzichten en technieken in de toekomst een rol kunnen spelen bij het vastgestelde beleid, zal het beleid periodiek in samenspraak met het bedrijfsleven na 2 jaar worden geëvalueerd en zo nodig worden aangepast. Dit beleid is vastgesteld door de Raad voor plantenrassen op 10 oktober 2024 en treedt na publicatie in werking op 1 januari 2025.